

JAKUB PÁTEK A KOL., Zahořany

Jakub Pátek a kol.

JAKUB PÁTEK A KOL., *Zahořany. Cesta časem a prostorem*, Červený Kostelec – Ústí nad Labem, Pavel Mervart / Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem 2020, 512s.

Předkládaná kolektivní monografie vzešla z grantového projektu zaměřeného na výzkum a prezentaci kulturního dědictví Českého středohoří. Upření pozornosti právě na Zahořany lze hodnotit velmi pozitivně, neboť na příběhu této zdanlivě obyčejné obce lze konkretizovat celou řadu historických témat. Příspěvky autorského kolektivu soustředěného kolem Filozofické fakulty UJEP jsou rozděleny do dvou nestejně rozsáhlých částí – *Cesta časem* a *Cesta prostorem*.

První, kratší část knihy začíná obrazem Zahořan v literatuře, zejména cestovních průvodcích, topografiích a památkových soupisech. Dále je čtenář seznamován s přehledem historického vývoje. Přestože ten je pojednán poctivě od nejstarších historických zmínek do druhé poloviny 20. století, leží těžiště badatelského zájmu v období raného novověku. I když významnou roli zastávaly na Litoměřicku od raného středověku církevní vrchnosti (v předhusitském období patřila část zahořanských usedlostí litoměřické kapitule), prvním písemně doloženým majitelem této vsi je jistý Petr ze Zahořan (1318), jehož potomci se mezi držiteli objevují i o století později. Z významných majitelů lze připomenout i Radslava staršího

z Vchynic a Tetova, jenž zboží vlastnil na přelomu 16. a 17. století. Jak se ovšem v textu upozorňuje, hlubší poznání staršího období komplikuje torzovitost pramenů.

Do většího detailu bylo možné zajít při pojednání dalších majitelů (od 17. století dále) a při hospodářské analýze velkostatku Zahořany, k němuž je dochován urbář z roku 1657. Zahořany se vyvinuly v sídlo panství s náležitým vybavením: zámekem, hospodářskými a administrativními budovami či vrchnostenskými provozy na zpracování zemědělských produktů. Mezi majiteli se v 17. a 18. století objevují vysoce postavení důstojníci císařské armády. Nejvíce se autoři soustředili na Johanna de La Croon. Zmapována byla jeho vojenská kariéra, dále příbuzenské vazby a donátorská činnost. Je potřeba ocenit prostor věnovaný přetrvávajícím vztahům Croona k rodnému Weertu v někdejší Španělském Nizozemí a exkurz do nizozemské historiografie k této osobnosti. Z dalších majitelů si autoři po právu pozorněji všímají rodiny Ogilvyů (18. století), zatímco v mladší době se jejich perspektiva ubírá k hospodářskému životu, samosprávě, demografickému rozvoji či proměnám správní a politické organizace. Rozsáhlejší text na závěr první části je věnován dějinám farnosti a školy.

Druhá část tematizuje otázky spojené s prostorem a dokládá tak oblibu i význam prostorových studií v současné historiografii. Na úvod je zařazena kapitola pojednávající širší krajinné souvislosti, načež pokračuje stať o urbanismu Zahořan. Pak je již prostor pro studii o ikonickém kostele Nejsvětější Trojice, jenž vznikl krátce po třicetileté válce. Kromě vlastního stavebního vývoje je pozornost věnována také dekoracím (především malbám a štukové výzdobě) a mobiliáři. Kromě toho je stavba kostela zasazena do širšího dobového kontextu sakrální architektury v Čechách kolem poloviny 17. století.

Zpět k činnosti jednotlivých vlastníků se vrací kapitola o dějinách zahořanského zámku, na niž opět navazuje analýza štukové výzdoby. Nadregionální vazby de La Croonů a Kaiserštejnů připomíná kratší studie mapující jejich pražské domy, a to s využitím dochovaných inventářů. Naopak těsnější okolí Zahořan detailně prozkoumává poslední příspěvek o drobných sakrálních památkách. Předkládaná kniha působí solidním dojmem jak obsahově, tak graficky. Bylo by možné vyloučit jednotlivosti, avšak v celkovém dojmu vyniká kvalitní regionálně zaměřené bádání, které ani v nejmenším nerezignuje na širší dobové souvislosti, jež dějiny Zahořan pomyslně ukotvují v obecnějších narativech.

MICHAL VOKURKA